

N:o 45.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1900, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt domstol i vissa mål angående jord-egares rätt öfver vattnet å hans grund.

Genom proposition, n:o 45, af den 16 nästlidne februari, hvilken af båda kamrarne blifvit till lagutskottet hänvisad, har Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om rätt domstol i vissa mål angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund.

Häri genom förordnas som följer:

Sträcker sig vattenfall, fors eller annat vatten, hvarom i mål angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund är fråga, genom särskilda under samma hofrätt lydande underrätters domvärjo, ege den hofrätt, på anmälan af sakegare, förordna, vid hvilken underrätt målet skall upp-

tagas. Går vattnet genom två hofrätters områden, meddelas sådant förordnande af Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1901, men eger ej tillämpning i fråga om mål, som derförut blifvit anhängiggjorda.

Ifrågavarande proposition är föranledd af Riksdagens skrifvelse till Konungen den 13 maj 1896, deri Riksdagen, bland annat, anhöll, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring uti gällande förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, att uttrycklig bestämmelse meddelades, huru förfaras skall, då fråga om att för vattenverk göra ny eller förändra äldre dam anses beröra rättsegande utom den underrätts domvärjo, der den fastighet är belägen, å hvars grund byggnaden skall göras.

Enligt 10 kap. 14 § rättegångsbalken skola alla slags tvister om jord och gods å landet afdömas af den rätt, der jorden ligger. Och då det på en fastighets grund befintliga vatten betraktas endast som en tillhörighet till sjelfva fastigheten, så innefattas i nämnda lagrum äfven den allmänna regeln om laga domstol i vattenrättsmål. Ingen tvekan har därför någonsin förefunnits derom, att alla rättsförhållanden, som uppkomma genom en jordegares ensidiga förfogande öfver vattnet å hans grund, skola afdömas af den rätt, inom hvars domvärjo fastigheten ligger, oafsedt om dessa jord-egarens åtgöranden medelbart sträcka sina verkningar till delar af vattendraget inom andra rätters områden.

Emellertid kan det i vattenrättsmål understundom inträffa, att det vattenområde, hvarom sålunda närmast är fråga, ligger i gränsen mellan två eller flera rätters områden. Och då lemna förenämnda lagrum ingen annan utväg, än att målet får afdömas af de olika domstolarne, hvar såvidt rör den under dess domvärjo befintliga del af vattenområdet, dervid, i händelse domstolarne stanna i olika beslut, det blir högre rätt förbehållet upptaga saken till enhetligt bedömande.

Oftast måste ett dylikt sammanträffande yppa sig i frågor, som beröra den s. k. defensiva vattenrätten, der det mången gång gäller att samtidigt torrlägga vidsträckta egor utmed en längre del af ett vattendrag. Derför upptogs också i 8 § af kongl. förordningen om ändring eller utrifning af vattenverk, som genom uppdämning skada jord eller hindra dess odling, den 20 januari 1824 den bestämmelsen att, derest vattendrag, som skulle synas, sträckte sig längre än genom en domsaga, egde hofrätten på sökandens anmälan förordna särskild domare att med uthärads nämnd saken upptaga. I den nu gällande författning, deri bestämmelserna om den defensiva vattenrätten sammanförts, eller lagen om dikning och annan vattenafledning den 20 juni 1879, har förenämnda föreskrift utbytt mot det i lagens 53 § upptagna stadgandet: »Sträcka sig vattendrag eller egor, om hvilka fråga är, genom två eller flere rätters domvärjo, höre målet under den rätt, der största delen af den jord, om hvars torrläggning fråga blifvit väckt, är belägen». I motiven till lagen anfördes, att denna föreskrift öfverensstämde nära med grunderna för 10 kap. 14 § rättegångsbalken och äfven torde vara lämpligare och föranleda mindre omgång än hvad för dylika fall stadgades i 1824 års förordning.

Beträffande åter den s. k. lukrativa vattenrätten, gäller der nästan i alla fall endast en enstaka jordegares förfoganderätt öfver vattnet å hans grund. Och då detta vatten alltid lyder under domstolen i den ort, der sjelfva fastigheten är belägen, så har i den författning, som närmast innefattar bestämmelserna om berörda vattenrätt, nemligen lagen om jordegares rätt öfver vatten å hans grund den 30 december 1880, ej upptagits någon särskild bestämmelse om forum i tvistiga fall, utan endast i 10 § angifvits, att för domaren skall uppgifvas häradet, hvartill fastigheten hör.

Emellertid har erfarenheten visat, att äfven här en särskild föreskrift om forum erfordras. Det inträffar nemligen understundom, och särskildt när ett vattendrag utgör gräns mellan härader, att en vattenbyggnad kommer att inrättas inom olika rätters område eller att eljest samtidigt uppstår fråga om eganderätten eller förfogandet öfver vattnet till angränsande, inom särskilda underrätters domvärjo belägna fastigheter. Och den föreliggande kongl. propositionen afser nu att i dylika fall meddela erforderliga bestämmelser om laga forum.

Det kan då först ifrågasättas, huruvida ej i analogi med 1879 års lag borde föreskrifvas, att målet hör under den rätt, der byggnaderna till sin hufvudsakligaste del skola inrättas eller största delen af vattenområdet i fråga är beläget. Men på grund af det senares i dessa händelser van-

ligen ringa utsträckning och ofta lika fördelning mellan fastigheterna, kan det befaras möta svårigheter att träffa ett dylikt afgörande. Och utskottet anser därför skäl förefinnas att, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, öfverlemna åt hofrätten eller eventuellt Konungen förordna om laga domstol. Förebild härtill finnes äfven i 14 kap. 5 § jordabalken.

Beträffande åter formuleringen i öfrigt af förslaget, sådant det nu föreligger, så anser utskottet några afsevärda anmärkningar deremot ej kunna framställas. Det är ju klart, att de allmänna reglerna om forum i mål rörande jordegares rätt öfver vattnet å hans grund fortfarande skola lända till rättensöre. Med förslagets uttryck »vattenfall, fors eller annat vatten» kan därför påtagligen ej afses annat än det begränsade vattenområde, som eljest enligt gällande lag är bestämmande för forum, men i det förevarande fallet råkar ligga i gränsen mellan olika rätter. Förslagets affattning ansluter sig också härutinnan nära till 53 § i 1879 års lag.

Utskottet anser visserligen till sist, att likasom den särskilda bestämmelsen om forum i mål rörande den defensiva vattenrätten intagits i 1879 års författning, så vore det konsekvent och redigast, att motsvarande föreskrift i afseende å den lukrativa vattenrätten infördes i 1880 års lag. Men då det alltid kan invändas, att det formelt möter svårighet att der finna en lämplig plats för denna föreskrift, samt det nu ej heller föreligger förslag om hvilken befallningshafvande bör meddela den i 6 § omnämnda handräckning, när byggnaderna i fråga inrättats inom olika länsområden, finner utskottet ej anledning till erinran mot att de ifrågasatta föreskrifterna utfärdas i en särskild lag.

Utskottet hemställer alltså,

att föreliggande proposition må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 30 april 1900.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.